

ШЫН

СЭМП ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИҢ,
АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1955
АПРЕЛЬ
19
ВТОРНИК
№ 79 (3273)
Өртгө 20 коп.

С. Алет. — Комсомол организацияларынын ажылы бек дениелче (2 арын).
Г. Балчыр. — Чедикшиктерин быжыгылашса, четестери ууткара (2 арын).
М. Серен-Доржу. — Көдөз ажыл-агыйнын тускы артекилерин биле ажыды экижидер (2 арын).
В. И. Ленин совет күрүнө аппаратынын дугайында (2—3 арын).
С. Думечен. — Класс-биле мөөн ажылым (3 арын).

Чер болгандан (3 арын).
Резакцияга чагалар (3 арын).
АГРОНОМУЗ СУМЕЗИ: М. Банчевников. — Ногаа культуларынын чедикшик саважыгаштарга өстүрери — бек дүжүттүң үйдөзүни (4 арын).
В. И. Ленинни төртүнгөнүндөн бээр 85 жыл болурунга даштыкыда белеткел (4 арын).

Көдөз ажыл-агыйнын ажыл-ишчилеринин социалисттик чарыжын калбартыр

Совет Эвдэлинин Коммунисттик партиясынын Топ Комитетинин январь Пленуму чоюк беш—алды чылдарга чуртка чыл-бурда тарааның ишти чымдазын 10 миллиард пудтан хейнү азыр, аңа үйдөзөлгөн мал ажылынын кол-бол продуктуларын бүдүрүш иш—ийи ажыл катап көздөдүр сорулгадан салган. Бо сорулга-лары чедикшикниң күүседери партия организацияларынын чон ортузунга органиалачы болгаш политиктиң ажылын күштедирерин, социалисттик чарышты калбартырын негеп турар.

СЭМП ТЫ-ның төүгүлү доктаалыга хей-ыт кирген бистиң областың ажылыч чоннары бо сорулгаарыны амдыралга ботландырыпче уланган тодаргай социалисттик хүдээгедери ап турарлар. Танды районунуң «Революциянын чабыжы», Жданов аттыг колхозтарынын сүт-бараан фермаларынын ажылдакчылары боттарыны бүдүрүпче чөвүл хуралына бо чылын инек бүртүгүдөн ортумаа-биле саар сүттү «Революциянын чабыжы» колхоза 1500 литр, Жданов аттыг колхозка 1300 литр чедирерин хүдээгени билдингир болгай.

Боттарынын алган социалисттик хүдээгени күүседир дөш демисешсе, ол колхозтарыны саанчылары бек көргүзүлгө чедип ап турарлар. Чижээ, «Революциянын чабыжы» колхозтун саанчызы эш Шведова бо чылдың апрель 1-ге чедир инек бүртүгүдөн чартык чылда ортумаа-биле 769 литр сүттү, саанчылар эштер Тарыйжаа, Золотухина олар — 544—600 литр сүттү, Жданов аттыг колхозтун саанчызы эш Вдовина — 520 литр сүттү алганнар.

Бо колхозтарынын сүт-бараан фермаларынын ажылдакчыларынын кыйгырын областың көдөз ажыл-агыйнын ажыл-ишчилери боттарынын хуралдарына чугулажып, аңа харын кылдыр чаа-чаа хүдээгедери ап, социалисттик чарышты улам-на калбартын турарлар.

Бип-Хем районунуң «Кызыл тараачын» колхозунун сүт-бараан ферманын саанчылары бо чылын фермада саар инектер бүртүгүдөн ортумаа-биле 2000 литр сүт саалдынын алдын хүдээгенин. Алдынган хүдээгени күүседир-биле күженишкенин ажылдаш, ол ферманын саанчызы эш Коровина аңа быжыгалам инектерден чартык чып иштиңе ортумаа-биле 536 литр сүттү саап алган. Танды районунуң мал ажылынын ажылдакчыларынын үнелгил эгелешиянын деткивишан, Бай-Тайга районунуң «Тилекег» колхозунун саанчызы эш Серемадай бо чылын азырал инек бүртүгүдөн 1300 литрден эвеш эвес сүттү саап алдын хүдээгени болгаш оң үлгерин эдерерипче артедик эвес саанчылары кыйгырган.

СЭМП ТЫ-ның январь Пленумунун шийтирилери күүседириниң херезин болдуң саамышынын кийрер күзели-биле хайыкшышпаан, Улуг-Хем районунуң Киров аттыг көдөз ажыл-агый артединин келгүнери чакы тартылга белеткелди чедикшикниң дооскан, ишчаарга Бүгү-эвдэлиниң көдөз ажыл-агый делгелгенин киржикчи эш Пучукбайын бригадамы бо чылын тартылга шөлдүнү гектар бүртүгүдөн улам бек дүжүттү алдын хүдээгени. Бип-Хемниң, Шаган-Арыгын, Чаа-Хөдүн машина-трактор станцияларынын механизаторлары трактор паркын чакы тартылга үлгерип белеткен болгаш чакы хову ажылдарына органиалачы кирип эгелевнер.

Ажылчы чонун бот-тынынгар, чогадыкчы чорунга үйдөзөлгөш, областың колхозтары, совхозтары ниитиян ажылынын хөгжүдүрүш перспективти беш—алды чыл пландарын чогааткан. Ол пландары амдыралга ботландыры дөш көдөз ажыл-агыйнын ажыл-ишчилери хей-хэй курамыларын дилеп тып турар болгаш пландарын хуусаа бетинде күүседери, курамыларын долуу-биле ажылаары дөш социалисттик чарышты калбартын турарлар.

Оң-биле черелештир элзэн хей колхозтарда, совхозтарда, МТС-терде социалисттик чарыштын түнелгилеи область, район солундарына, хана солундарына, агитштоктарга, көргүзүг болгаш хүндүлөл самбарларына доктаамал чырыдыр, социалисттик чарыштын тилекчилерин деткирин, оларын дуржулгазын өскөдөзө непертерин СЭМП райкомнары, колхозтарда, совхозтарда, МТС-терде партия организациялары чедип азыр жүрүтүп.

Коммунистерниң, комсомолчуларын, көдөңдү бүгү агитаторларынын хүдээгел бөлзө, массалары күш-ажылы меделдиг болуп чорукка кижилер, көдөз ажыл-агыйнын күчүлү көдүрүшүнүнү дугайында партияны болгаш чакыткыч төүгүлү шийтирилери амдырал кырында чедикшиктерин ботландыры, социалисттик Төрөн чурттуң күчүшма-даны быжылары дөш демиселче оларын мобилизастаары болуп.

Эш Н. М. Пеговту Ленин орден-биле шаңнаар дугайында
ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун ЧАРЛЫ

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Секретары эш Н. М. Пеговту төртүнгөн хүндүдөн бээр бекен хар харлааны холбаштыр база партиянын болгаш Совет күрүненин мурунуга оң алдар-хавылазын меделгешпаан, эш Николай Михайлович Пеговту Ленин орден-биле шаңнаар.

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Н. ВОРОШИЛОВ
ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Секретарынын ораканчызы А. ГОРКИН.

Москва, Кремль. 1955 чылдың апрель 15.

БЕШ ЧЫЛДЫҢ ПЛАНЫНДАН АЖЫР ХӨМҮР ДАШ
АНГРЕН (Ташкент областа). Тус черин хөмүр даш казар чери беш чылдың планында ажыр бирги өшөдөн оттулар чүдүдү берген. 1950 чылдың денгел-биле азырга, хөмүр даш тыжымы 77 хуу өскөн.

В. И. Ленинниң төртүнгөн хүндүдөн бээр 85 жыл болганына

Владимир Ильич Ленинниң төртүнгөн хүндүдөн бээр 85 жыл болган оюн Кызыл хоорайның культура-чырыдышкын албан организация черлери болгаш өөрдикте, бугдүрүтө черлери камлаба-биле меделдеш турар.

Областың Пушкин аттыг библиотекасы «Ленинниң херээ чурттап болгаш тилей турар» деп эгеңи аңа-биле номнар делгелгенин ажыткан. Мында В. И. Ленинниң тураскаалдыг хүнүнү дугайында СЭМП ТЫ-ның доктаалы болгаш улуг баштыкчыны «Чүгү кылдыр!» «Бир базым бүрүтүгү, ийи базым аткаар», «Апрель тешистери», «Чонуну өнүктүрү деп кымырлы?», «Демократтыг революцияга социал демократтарын ийи тактиги», «Материализм болгаш эмпириокритицизм» деп алдарыг номнарында башташкан оң революция ажыл-чорудулганын дугайында литературалар бар.

«Комсомолдун 30 чымы» кинотеатр апрель 20—21—22 хүндүдөн «Ленин октябрьде», «Ленин 1918 чылда», «Боолук кижиз», «Утунурабас 1919 чыл» деп кинолары үндүрери-биле белеткенип турар.

Хоорайның № 2 уруглар библиотеказы В. И. Ленинниң төртүнгөн хүнүнү улуг белеткелди чоруткан. Номчулар залында тускы булун делгелгени бар. Ында улуг баштыкчынын чаш чораан чылдарынын чурткаларында эгелеш оң революция ажыл-чорудулганын дугайында, база оң чурттап ажылдап турган бажынары

кыйгырын деткивишпаан, мени база көдөзө ажылдадып чорударын дилдик.

Шак мындг билдиришкенин партия райкомунуң ажылдакчылары эштер Биче-оол, Третьков, Кудрин, райкүссөм даргазын ораканчызы эш Мейбей-оол олар киргенир.

ТЭДИ. Колхозтарын удурут ажылдарынче чоруту күзелин изертеген 17 кижиниң билдиришкенин СЭМП Бай-Тайга райкомунда кирген.

—Бо чылдың июль айга чедир колхозтарга ажылдап чоруту эки-тургачыларын аразына мени база кирерин дилдик. Коллективтиң ажыл-агыйнын удурутунга бүгү-ле күжүнү болгаш билимин берип ажылдарынын хүдээгенин тур мен — деп, СЭМП райкомунун секретары эш Серен-Доржу бижээ.

САМАГАЛДАЙ. Колхозтар удуруткучулары эң дээр өштерин шилп чорудар дугайында партиянын кыйгырын Тес Хем районунуң ажылчы чоннары ийи-биле делтикши турар.

Партия райкомунда районунуң удурут ажылдакчыларынын хей-хэй билдиришкенин киргизген. Оларын аразында райкүссөм даргазы эш Чадамба, оң ораканчызы эш Биче-оол олар бар.

Москва, Кремль. 1955 чылдың апрель 15.

Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырынын адаанга ат салышкыны

Атомшчиктерге сагындырыг Совет кижилерниң негелдизи

Петрозаводск. Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырынын адаанга ат салышкыны Кара-Фин ССР-де эгелез. Ыш белеткелчилери, саазын кылаачылары, балыкчылар, шадериниң ажыл-ишчилери, артекин болгаш урун-чүлдүн ажылдакчылары тайбынын камгалаар, атомшчиктерге чорутууларын чедип азыр деп быжыг чүткүдүн илердин турарлар.

Ажылчыларынын инженер-техниктиң ажылдакчылары болгаш албан-чаачыларын хей кижилг хуралы Онеганск машина туудушкун заводунга болуп өрткен. Бир дулардында чылда чедикшик селесеры Е. Нутрин өс алган, чугулааны болза:

—Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырында тайбыны камгалаар, атомшчик дыйдыан кижилерге баш удуу камгалап азыр чүткүдүгү бүгү улустарыны күзөл-соруу илеретинген-дир.

Австрияның чазак төлээлеринин Москвага чораанының дугайында СОВЕТ-АВСТРИ ДЫҢНАДЫГ

Бир талазында федералдыг канцлер Инж Юлиус Рааб болгаш ораканчы канцлер доктор Альфон Шерф баштаан австрияның чазак төлээлеринин, еске талазында ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң даргазынын ораканчызы болгаш ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотов болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң даргазынын ораканчызы А. И. Микоян баштаан совет чазак төлээлеринин аразында 1955 чылдың апрель 12-ден 15-ке чедир Москвага чугулаажымышкынар болган, ук чугулаажымышкынар найыралдыг байдалга өрткөн.

Чугулаажымышкынарын түнелгилеи талаарында меделгени болза, австрия улустуң национал эрге-ажыктырына болгаш Европага тайбынын быжыдарына бараан болуп журутуг, хамаарышпас болгаш демократтыг Австрияны катап тургузу дугайында күрүнө керээзин дүрген чарар күзедиг деп Совет Эвдэлинин Чаа-даа база австрия республиканын Чаа-даа санап турар.

Австрия республика 1954 чылда Берлинге болган чөвүлө хуралга кымдыгана меделгеле тааржып турар, кындыг бир шериг эвилелдерине каттышпас болгаш болуңуң девискеринге шериг базаларын бодурбас болдыг деп австрия төлээлери шыныгыган. Австрия бо декларациянын сагынын хандыр журутуг хамаарышпас чоруктун политиказын бүгү күрүнелерге хамаарыштыр чорудар апар.

Австрия-биле күрүнө керээзини күштүг болганын соонда дөрт күрүнелерниң эжелеш шериглери Австриядан 1955 чылдың декабрь 31-ден орай эвеште үнгөн турарын совет тала чөпшөөр турарын илереткен.

Австриянын күрүнө керээзин дүрген чарар оларын күзеленин дугайында Американың Каттышкан Штаттарынын, Франциянын болгаш Англиянын чазактарынын бо чылдың апрель 5-те парадтыг меделгени санан көрүшпаан, австрия айтырын дөш күрүнелерин болгаш Австриянын аразында чогуур дугурулганын чедип ап турган таарыштырып болуру-

Часкы хову ажылдары

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-биле). Барымы-Кемчи районуң колхозтарында часкы хову ажылы массалыг эгелез. Апрель 15-ке чедир «Кызыл тараачын» колхоз 420 гектарын шыгын базырган, ылганы эш өткөк-оолдун бригадамы болуңуң участогунда шөлдүн илбиртеп дооскан, ам тарып эгелездерине белеткенип турар.

«Барлык» совхоз 760 гектарын шыгын базырган. Бек дүжү өстүрүп алдырына тараажыларыны бек дүжүлүшкүнүг күш-ажылы шадерде улам кал-

барып турар. «Большевик» колхоз 178 гектарын шыгын базырган, баштайгы хүндүде «Ленин оруу» колхоз 89, «Совет Тыяның беш чымы» колхоз 35 гектарын илбиртеген.

ЧАА-ХӨИ. (Бистин морр.) Чаа-ХөИ МТС-тиң Савченкога удурутган трактор бригадамы апрель 15-ке чедир 2 трактор-биле Сталин аттыг колхозтун 300 гектар кылаанын чакып турар.

Урелин чакылаанын бригада ам 3 трактор-биле чорудуп турар.

Н. ЛОПСАҢ.

Тайбын күш-ажыл дөш

Атомшчик дайыны бодурбас дугайында Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Бюроунуң Вера Кыйгырынын адаанга ат салышкыны улам калбарын турар. Апрельдин чүгүлө баштайгы он хонунда бек дүжүлүшкүнүг 9 муң ажыг кижиз адын салган.

Март айның бүдүрүлгө оңалдыан ыракта ажыр күсеткен, Бай-Хаактын райдетуру комбинацияны коллективни Кыйгырынын адаанга шүптү адын чакыг эл-сеткилди салдышпаан, апрельдин бүдүрүлгө планында ажыр дыла кой продукцияны кылып үндүрүш хүдээгени, улам чүткүдүгү ажылдап турар.

Сүт-ХөИ районуң колхозтарына болган митингилерге сөс ап чүвө чугулаан кижиз бүртүгү СЭМП Топ Комитетинин январь Пленумунуң шийтирилери ботландыры дөш калбарган күш-ажыл империалисттик агрессорларга согуу болурун илередип турган. Кыйгырынын адаанга ат салганнар апрель 10-га чедир бекан 3 муң алган.

Чадананың автотранспорт конторанын коллективни бо чылдың баштайгы кварталында оңалдыан тонна-километр талымы-биле 107 хуу, а марттын планын 112 хуу күсеткен. Май бирге уткуштур оон-даа бек дүжүлүшкүнүг болурунга кижиз бүртүгү күженишкенин ажылдап турар.

КЛАСС-БИЛЕ МЭЭН АЖЫЛЫМ

Мээң ынакшылыг профессионам башкы. Ону Кызылдың башкы техникуму доослап чедип ап, ам 14 чыл дургууда өте класстарын өөреникчилерин башкылап, бо аразында элөөн хей өөреникчилерин үстүкү класстарын өөреникчилерине шилчип келдим.

Бирги класс-биле ажылдаары нарын болгаш харысаалгагы база хей тазаларлыг болур. Мычтанга мен казан дөртүк классчыларым дараазының класстың шилчип келген соонда чаз өөредилге чыгында келер, школага бир-ле дугаар өөренип килер уругулар-биле ажылдаары организастыг хемчеглерин дораз-на эгелээр мен. Баштай оларга хамаарыштыр хоорай, кедээ Советтик болгаш районунун хынаа тургаш кылган уругуларын дараазы-биле танышар мен. Ол болза, бирги класска чеже уруг өөренип, оларның ада-нелерин чурттап турар черлери, хар-назын болгаш өске-даа байдалдарын билип алырынга дуузам.

Ол чүүлге үндешээш, бирги класска хамаарып уругуларын ада-нелер-биле чыгын дургууда таныжып, оларнын уруунуң азы олгунуң хандырылганын негеделерин оларга сүмелеп, оларнын уругуларынның бажынында да азы өске-даа черлерге класкындилегинге кичээлгөй салып, ол тазам-биле негедле чурттарынын таныштырар. Илааттыг чамдык ада-нелерин чыгаш болгаш арай телесимээр уругуларынче кичээлгөй саамы эргекч чугула болур.

Өөң-биле чергелештир башкының талазында кол чугула чүүл болза бирги класстын өөредилге программасы-биле таныжары болур. Анаа холбаштыр ол ажылдык база-ла өрте эгелээри чугула. Мычтанга мен бирги класстың программасы-биле таныштырар, анаа хергелештир көрдүгү материалдан бар чүүлдерин таныттым, өөң дугайында номнарны номчуп, өөредилге номнары-биле таныжар мен. Ол ышкаар оңу шкolanң бирги класс башкылары-биле чугаалажып, оларнын ажылап турганы көргүзүп материалдары, ном чүп турганы методугу номнарны көрүп алыры болгаш оларнын ажыл дуржуулаанын билип алыры уругулар берип турар. Ол чүүлдерден ажыктыг түнелди түдүгүп болур.

Өөредилге чыгында—сентябрь бирги чокчулап оурда ада-нелерин шуптузунга барып өөренип олгунуң азы уруунуң илик-хемин, өөредилге хергелештир бүртүк белеткендирип эгелээр. Бо тазам-биле башкынын сүмелеринге дынаарып ада-нелер, чайын-на белеткеп алгылаан болур, а чамдыктары ам бээп дүвүрээр чокчуруттар таваржыр. Мындыг фактылар колхозчу ада-нелерге хей таваржып, мычтанга колхозта хей-ниги организациалары-биле харылажыры чугула.

Өөредилге чыгы эгелөөн. Башкы өөреникчилерин хүдөөп ап тура хай дургууда чоруткан ажылдын түнелдин көр

болгаш үндүрер ужураут. Чүте дээрге, уругуларынның өөредилгези, сагыла-чуруму дээш ада-нелерин талазында жоон солгаары кичээлгөй билип ап болур. Мээң дуржуулуга таваржып көрбөөн чүве-дир, чамдык башкылар-биле чугаалажып өөргө, чамдык ада-нелер уругуларын ам «шкolan» чыгы, өөредир башкының херээ-дир» дээр чүүлдер тургуулар деп турар. Мен болза-рымга ол ада-нелерин талазында буруу өвөс, харын башкы оларнын-биле быжыг харылаза, таныдылга ажылдары кылбай турарынын түнелди-дир.

Бирги класска хүдөөп алган уругулар класстың кирип, парталарынга олурутар. Ол дээрге, оларга боттарының амдыралынын иштинде канчалар-даа аажок өөрүшкүдө, байырладыг хуну болур. Мычтанга мен баштайгы уруктарда оларны дораз-на өөренип материалдарынче килер берейн, шкolanң амдыралы-биле, оларнын херек ырында көрүп турар чүүлдер-биле таныштырып эгелээрим чамдык болган (кызыл, парталары, самбыра, ол ышкаар бөдүн чүүлдерге өксүрүска кылды, мычтанга оларнын херээ, ужуру, эдилээри болгаш өске-даа тайылбырларын бээр чугула). Оң-биле болган ол деп санап болбас, үргүчү чугаалаар, оларнын негээр ужуругу, ылаанын өөренип кирипкенде номчуп, бижип турда ол тазам-биле хайгааралды кошканды болбас. Башкы эки түнелди чедип азыр дээр болза, чыгыс-ай шынтыг негедилг болур херек, а ол ада-нелерге база бир дөмей болур.

Класс-биле ажылдап, оларны өөредип хиртериге берелер болган чок таваржыр. Ол берелерин шымдыккай, чүтүдүгү ажып эртер ужураут. Эң-не берге чүдү болза, уругуларын чүвези билип алыры азы-бүрү болуру, чүд дээрге, чамдыктары дүргөн билип алтар, чамдыктары ийи-үн-даа катан тайылбырларга хөржөк, а өскелери оожум чоорту билип алыр. Чикээ, өөреникчи Мишка дынаан чүвези черде ултас, номчуру, бажыры база эки, өөреникчи Биче-кыса ыламыла негедле кичээл, тайылбыр эргекч чугула турган, өң түнелдинде ол өөредилгезин экижиктеп. Оң-биле холбаштыр уругуларын аажы-чанын, характерин билип алыры чугула.

Урукка хынаачалыг эки белеткенери уругуларга быжыг билигин бээринчү үдешини болур. Мен чаз темага белеткенни, уруктуң планын кылдырып мурунда, ол темага хынаачалык номнары номчутур мен. Чамээ, үс-шакын аттыг санаары кадары деп теманы өөредир дээр болушка А. С. Пчелковуң «Архимеданын методунуң тазам-биле» номун номчуру мен. Оң соонда уруктуң планын, чорудулааны билип эгелээр мен, ону дооскап көрдүгү материалдар белеткеп кылдыр мен. Урукка эки белеткешмесе, казан урукту эртерип турар үде уругуларга чалгаары-чыг, солун өвөс болур. Мындыг таварыла-лар мээң база тургулаан.

Теманын тайылбырынга хей-ле артык

өстөр хергелеп, уругу-биле чугаалап турар бээр аажы чок, мычтанга мен бичи-даа далашбайн, оожум, бидингир кылдыр тайылбырлап, анаа херек ырында чижектерин, көргүзүп материалын көргүскен, оларнын-биле теманын тайылбырын холбаштырып турар мен. Ол-ла урукка чижектерин азы мергелетелерин аас-лаа, бижимел-биле даа ыламыла кылдыры чугула. Бажынга онаалга бээрде оң тайылбырын берип турар мен. Чамдык башкылар онаалганы бээрде, номчу артын дугаарын, мергелетилгези азы болгаланын дугаарын айтып, бижилеп казар, а уругулар чогуң чүңү күөседирип, оң сорулгазын билиейн, туугай чана бээрлер.

Мээң класкы өөреникчилеринчү онаалга күөседирип тетрады ийи, бирээни башкы хынаа турда, өскеленге уругулар бажың олгалган күөседирип турар. Уругуларын бажынга кылган ажылын хынаайн эргитибес мен. Оң түнелдинде мээң өөреникчилеримче онаалганы күөседирип башкынын таварылагалары турбаан.

Өөреникчилерин ада-нелер-биле быжыг харылаза, уругуларын өөредилгезинге болгаш сагыла-чурумунга уругу ажык-дуузын чедирер. Бистин класска өске шкolanң ишчип келген Сарыг-кыс деп өөреникчи турган, оң өөренири багай, болганчока «2» демлекти алтар турган. Анаа берип турган негедле уруктарым, тайылбырым дуулап шыдаан. Оң төрөдеринге чедер бергеш салгыдырып чугааладым, ол база-ла дуза болбаан, а үшкү удуң чоокчулап келген, өөреникчи «2» демлек алыры чылдып чок турган. Оң төрөдеринге база катан баргаш шынтыг чугаалашкан мен. Өөреникчи-биле негедле кичээлдерин кылдып, анаа үргүчү дуулажып турар мен. Төрөдерге шынтыг негедле тургусканым соонда, өөреникчини айтырарыга «3» кылдыр харыладым. Оң кам хонганга «4» кылдыр харычыл турар апарган, оң сонгаар демги өөреникчи башкынын айтырарыга «4—5» демлектерге харычыл, ам үргүчү эки өөренип турар апарган.

Өөреникчи Түлүш мээң-даа, орус дыл башкынын-даа уруктарыга чүрүм үрөп турар болу берген. Оң ада-нелерге баргаш өөреникчинчү чептешип чугаалап берген мен, ол тазам-биле хемчеглерин ада-нелерин талазында чоруткан, оң түнелдинде мээң уруктарыма, оң чуруму экижон, орус дыл уругунга хевээр болган. Оң өөлдүдө орус-дыл башкыны-биле ийи-дээ чедер бергеш, ада-нелер-биле үр-ле чугаалашкан бис. Оң соонда оолдун байды-лы шуут өскерилген: уруктарга чүрүмү эки, хеви арыг, онаалганын шеверин күөседирип турар апарган.

Мычтанга башкынын ажылынга ада-нелерин чедирген уругу дуузын үстүң-ле ийи чижек көргүзүп турар.

С. ДУКЕЖЕК,
РСФСР-ини школарынын алдардык башкысы.

Чер болгандан

Чадаанада «Искра» колхозтуң өгөрод бригаданын эртен чылын төрөөн колхозчуна 67 муң рубльдин орулгазын берген. Бо чылын оон-даа бедик көргүзүлгелерин болур дээш бригада чүткүлдүгү ажалдан турар. Эрги 4 парник онгарларын септештир, чаз 5 онгарларын, 52 муң прик-өдөк саважыштарын кылган. Чыгыткыларда өрте олуруктуулан өгүрөк, помидор, редиска чагай үнү турар, согуанын баштайгы дүжүдүн март айда-ла ап эгелөөн.

Бии-Хем районда «Тиледег» колхозтуң түдүк бригаданында хей өвөс, чүгле 20 кижи ажылдап турар. Олар бо чылын чуртталга бажынырында аныкка беши хаван фермазында 40 келеткыг какажаны, 600 тонна тараа кирер салдытты, сүт-бараан фермазында 100 инекти тургузу азыраарынга таарыштырган какажаны болгаш Бегереде фермага чунар бажыныны кылдыр. Тудукулар сорулгазын боттандырып эгелөөн.

Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг колхозтуң малы хур чыл ашкан, амгы үеде мал кыштагалардан чагааларже көжүртүп турар. Төрүтүнгөн чаш малда хөрэмча чок, ыламыла апрель 1-ке чедер 2700 шээр малдан 3000 ажык анай болгаш хураганнар алындын. Дуржуулугу кадары Пар-оол 355 хойдан 367 хураганнар алыган, а коммунист Саидактын кадары турары төртү 468 хойдан 266 төрөөн, оң 15 хой ийиствөн.

СЭКП Төп Комитетинин январь Пленумунун доктаалын боттандырып сорулга-биле Таңды районда Жданов аттыг колхоз чыгыс хову ажылынга хынаачалыг белеткенип турар. Колхоз бо чылын кукурузуна 40 гектарын тарып. Рассадка эстеринге 13 муң прик-өдөк саважыштар кылдынган. Олурутулганың дербестулгалачка аргазын болгаш кукурузанын шын өстүрерин агроном Бочкарев өөредип турар.

Каа-Хем районда «Октябрьның 14 чылы» колхозтуң сүт-бараан фермазында аэостурулууга тургустунган. Дерилгенин бүгү ажылын Сарыг-Септин машина-трактор станциясының слесарылары Чокчин, Голубов болгаш механик Попов олар кылган.

Чыргакыда «Коммунизмче орук» колхоз бо чылын туудууга 3500 ажык чулуудары белеткен алган. Туду бригаданында шевер холдар авааныр хемелип турар. Баштайгы кварталда олар аш-чөм магазининге болгаш дарганын ажылдарына ийи бажындарын, фермада саанчылар чурттаарында ийи бажындарын, Онгар-Бу-га болгаш Шанчыг туралгаларында нинти чурттаалга ийи бажындарын кылган. Ам колхоз баштаар черинин ес өрөөл контро-разын туруп эгелөөн.

Бии-Хемини машина-трактор станциязынын мергелидиг токары Поповко МТС-ке ажылдап турганынчү текеде механ-изаторлардан 6 кижини токарылар кылдыр өөрткен. Оң болу ажылдын бүдүгүтү, продукциянын бедик шынары дээш молаг чок демөөлчү. Бердинген онаалдын хун-бүрү 150—200 хуу күөседирип келген, ол ам 1959 чылдын санында ажылдап турар.

дээрге бисте малчүчү анылар шуут чок. Олардан болгаш төтөглекчилерден социалистиг өңчүү камгалаарынын функцияларын күштелген. Даштык халдашкындан чурту шериг күжү-биле камгалаарынын функциялар хевээр эрткан. Күрүениң ажыл-агый организаакчы болгаш культура-кыжындилгелин Функцияны боудунуң долу хөгжүдешин алган. Ол болза, социалистиг ажыл-агыйын болгаш культурун хөгжүдериңче, кижилерин коммунизмге дуузуга кыжындериңче улганган.

Совет күрүне болза, социалистиг нинти-дедиг объективтиг экономиктиг хойлуларын негеделерин барымдалаар чорукка үндешээш, чурттуң иштинде улус ажыл-агыйын планын, ажыл-агый амдыралын башкарып турар. Аар үлет-пүрүчү чайгылым чок хөгжүдешин улус ажыл-агыйынның бүгү азыраарының күөдешин, бистин Төрөөн чуртувустуң күчү-шымалының быжыгышынын хандырып турар. Социалистиг дээш ажыл-агыйын уугу-биле көдүренин, совет улустун чагай байдалын чайгылым чок бедилерин талазы-биле партиянын ажылдап кылган дегерней программанын амдыралга боттандырып дээш Совет күрүне ам кайгамчык уугу ажылды боттандырып турар.

В. И. Ленинниң тургусканы, СЭКП-ниң башкарып турары Совет социалистиг күрүне болза, бистин чуртувушка коммунизмни тургузарынын күчүгү чогаалыч чок күжү, кол чөлөө болуп турар. Коммунист партия улуг Ленинниң өөредини эдерипшаан, хей националдык совет күрү-нени улам күштелдирген, ажылын аныгы болгаш тараачынарнын өвделдин, улустарын найырамын быжыглаарын, бистин Төрөөн чуртувустуң илдежилг камгалаанын бүгү хемчеглер-биле күштелдирин боудунуң сорулгазы кылдыр салып турар. Совет күрүне быжыгылаары бистин чуртувустуң бүгү азыраачы чона-ачыны патриотч болгаш интернациона-ачыны күжүгү хүдөөлгези болуп турар деп В. И. Ленин өөртөтө.

Н. СЕРДОВОВ.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Тарааны ынчаар кадагалап болбас

Бии-Хем районун колхозтарынын тараа шаанырында чүс-чүс тонна чагаай ченип кылмызас, суда болгаш арбай хар азынга кыштаан.

Тараа култураларынын чыгыс, чайгы, күсүкү ажыларында дыкка хей күш болгаш кывар, чаар материалдар үнгөн. Нинтизи-биле колхозчуларыны 200.755 күш-хүнү чарыгдалыган.

Ол улуг шүгүлдерин болгаш чарыгдаларын ачымы-биле эртен чылын колхозчу ховуларга байлак дүжүтү өңү үнгөн. Бир галаң ортума-биле 30 центнер чедир дүжүтүгү ап болуру чайын-на бидингир апарган.

Дүжүт ажал алышкыны эгелөөн. Районун бүгү-ле күжү анаа чагырткан турган. Шыналга элек дүжүтүгү колхозтар-даа алган. «Искра» колхоз бр галаң-на 23,2 центнер, «Тиледег»—21,6, «Кызыл тараачын»—18, Кочетов аттыг колхоз—16,7, «Кызыл сылдыс», Ленин аттыг колхозтар—15—15 центнер дүжүтүгү алганнар.

Ол элекшиндиг дүжүтүгү колхозчуларын ажылдап алган күш-хүнүгө гаеп берип турда, эки-ле турган. Районун колхозтарынын бүгү колхозчуларынын чүгүле тараа ховузунга ажылдаан күш-хүнүгө беши 1003 тонна тараа бердинген. Мычтанга колхозчулар ажылдап алган күш-хүнүгө тарааны ап турда, шоодайлар болгаш амбарлар чедилешкендейл ап турганнар.

Колхозчуларын күш-хүнүгө санап бергенинде болгаш склалтарга сымнай арткаан тараалар колхозчуларын хайгаарлында дашкаарлап, хар даанче кирген. Оң тодаргай барымдааны болза, чүгле «Тиледег» колхозтуң Сушта болгаш Бегереде шаанырыга хар азынга 300 ажы тонна, «Искра» колхозтуң бөсте болгаш Могайда шаанырыга 300 хире тонна азы районун бүгү колхозчуларын шаанырында нинтизи-биле муң ажы тонна тараа хар азынга кыштаан, а ам хар сууга, аш-ышка алып чыгыпшаан.

Шаанырда тараалар алгынтыкан басырып, үрелип чыдарында аныкка куштарын, күсүкелерин, малдын чагай доо болуп чылар. Оң-биле кады «Кызыл сылдыс» болгаш «Искра» колхозтарынын тараалыг шааныры хүдүс-даа,

дүнедаз кадарчы, танымы чок, өзөң турар.

Колхозтарын шаанырында чадагай чыгып турар тарааларын котаралында алгыда, күсүкү ажал алышкында да бүрүздөн район ортума-биле 4 центнер чидиргалг болганын МТС директору эң Г. Балабанов болгаш кол агроном эң В. Федоренко баштык турарлар. Ийдиң-даа болза, бо үеге чедир чидирин хун-бүрү үргүчүлөр турар күрүениң алдын фолдузу—тарааны камгалап алдырын айтырып районда шиптирлешпей турар.

Бии-Хем райо баштаар чери (даргазы эң Арагачы) колхозтардан болгаш колхозчулардан күрүнеге тараа салып алдырын эңге багай тургускан. «Кызыл сылдыс» болгаш «Искра» колхозтарда магазинерде тараа урар склалтар чогуңдан, тараа хүдөөп алышкынын сокоткан. Күрүне белеткелинге тараа салып турар колхозтарга болгаш колхозчуларга кандыг-даа соңуруга тургуспаан. Белеткеп салым багай организастан. Автомашиналар, чадаг-тергелер, демир орунар, мотоциклер, дараары машиналар болгаш бажың иштинде херекселерин, ийди-хей айлаа магазинерде барык чок. Мөөң чадагаанындан күрүне белеткелинге тараа таварылга боуду кирип турар.

Районун колхозтарында 540 ажы аттарын, 15 автомашиналарын, 900 хире күш-ажык кымыл шыдары кижилерин күштерин чөп организастан, чыл-бүрү тудугу планын күөседирип келген болза, муң ажы тонна тараа кирер склалтарын тудуп антар бүгү-ле аргалар колхозтарга турган.

«Тиледег» болгаш «Кызыл сылдыс» колхозтар өөлдүгү чылдарын дургузунда тараа склалтарынын туудун кылырын планнап келгенер. Районун партия, совет органдарындан негеделин кошкатынында склалтар туудуугу планы чыл-бүрү күөседирип келген.

Чадагай шаанырда чыдар тарааларын камгалап алыр тазам-биле колхозтар даргалары эштер: Махтар, Гордеев, Шедцов, Зворыгин болгаш Куринов олар шиптирлиг хемчеглерин алыр херек.

Б. ПШЕНИЦЕВ.

Ылаш камгалааны күштелдирер

Ылаш болза, улус ажыл-агыйыга улуг ажык-дуузалыг. Оранын чагаар үнгөн байлаа — туудуга хергелээр болгаш катчимистиг мяштарын камгалаар чорук бүгү-нүнтин херээ болур. Ылаш болза-даа оранынч ылаш байлаан чөп ачылгавайн, кайык хамаан чок кешкеш черге аришп каантар, катчимис үнер мяштарын үрөдөөр чоруктар областа дыкка хей.

Сүт-Хем районун девискерин таварып эртен Хемчик хеминч унуугуң туудуга хергелээр болгаш катчимистиг мяштарын чешээрел чокка Сүт-Аксы суурунч турт-такчылары болгаш Калинин аттыг, Киров аттыг, Жданов аттыг колхозтарынын кол

хозчулары массалык-биле кыргып үрөдөп турда, районунч ылаш ажык-агый чери кандыг-даа хемчег албайн турар.

Ылаш ажыл-агый черинч ажылдакчылары Муравьева, Доржу, Норбу олар арга-ылаш камгалаар талазы-биле боттарынын хүдөөлгезин күөседирип турарлар.

Чаз өңү, сайылар турар суурларын догарып үнгөн арга-ылашты камгалаар дугайында ажылыч чоңунуң ортузунга танымында ажылын камгалтып, үнүш байлак камгалаар талазы-биле районунч ылаш ажыл-агый чери болгаш көдээ Советтер шынтыг контролюду тургузар херек.

Н. ЛОПСАҢ,
(«Шыннын» корреспонденти).

Колхоз бүдүргезинге киришпейн турар

Колхозчу ажыл-ишчилер көдээ ажыл-агый артедлеринчү организа-акыл-агыйын быжыглаар, экономиказын хөгжүдөр, боттарынын амдырал-чуртталганын улам сайырдыр дээш хай-нымыннын ажылдап турарлар.

Көдээ ажыл-агыйын херези улам хөгжүдөр дээш ак-сеткилдиг кылдымаккай ажылдап турар мурунчү кижилерин хөлөгезинде чаштылып алган, оларнын күжү-биле амдырал, колхоз бүдүргезинге киришпес, колхозчу ат када-галаан чалгаалар көдээ ажыл-агый артедлеринде бар болуп турар. Олар

көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын шынтыгында үрөп турарлар.

Улу-Хем районун Маленов аттыг колхозунун кежигүү, коммунист Артамчы болгаш оң өг-бүдөс колхоз бүдүргезинге киришпейн турарлар.

Аргамчыны өг-бүдөсине күш-ажык кымыл шыдар 4 кижи бар. Олар колхозтуң тус-тус ажылдарында планна-тылган-даа болза, боттарынын хузуунда ажылын кылдып турарлар. Аргамчы сөөлү үде Киров аттыг колхозта ба-жып келген, хуу ажылын кылдып чурт-тап олурар.

Т. ХОВАЛЫГ.

Машинаны ажыгалаа киирер

Кызыл районун «Х уугу хураал» көдээ ажыл-агый артелиниң «ГАС—51» маши-наны 1954 чылдын декабрыда үрелген, оң септелгезин кылдып, ажыгалаа киирер дугайында колхоз баштаар чери (даргазы эң Филлимонов) хемчег албайн турар.

Колхоз бүгү сөөртүдө ажылын аэрт транспорту-биле чорулуп, чамдык үелерде

күш чөптейн баар чорукка таваржып турар. Эртен чылын бастырган тараалары ам-да шаанырда хевээр чыгыпшаан. Ту-дугу ижынын сөөртүгезин сокоткан. Электри станциязынын кывар, чаар матери-алдары үстүп турар.

В. БЕЛЕН.

Малчынарнын чедишкени

«Мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көөдүдир дугайында» СЭКП Төп Комитетинин январь Пленумунун доктаалын күөседирип, «Зелегес» совхозтуң саянчылары чүткүлдүгү ажылдап турар. Евдокия Грачева боудуңа быжыгалаан инек

бүрүздөн эртен чылдык октябрдан бо биринчи апрельге чедир алып айларын иштинде ортума-биле 1000 литр сүтү салап алган. Ол үениң иштинде Кыргыс Биче-кыс 675 литр, а Подина Колесни-кова 848 литрин алган. **А. ЕРМОЛАЕВ.**

«ШЫННЫН» МАТЕРИАЛДАРЫНЫН ИЗИ-БИЛЕ

«Партиянык кежээки школазының ажылың экижидер»

Таңды районун Бай-Хаак суурда партиянык кежээки школазынын ажылында улуг чөптөстөр бар болуп, чамдык үелерде килээдер болбай турарының дугайында шүгүмчүдөлгү материал бо чылдын март 30-ге үнгөн № 21 (3215) «Шынта» партиятыган.

СЭКП Таңды райкомунун редакцияга дынаачалык болза, корреспондентка ай-тыккан фактылар шын болган, школазын ажылын септер талазы-биле хемчеглерин алган соонда школазын кичээлдер үтүк-тедилешки чок болуп турар апарган.

Парлатынмаан чагааларын изи-биле

Бай-Тайга районун Молотов аттыг колхозунун кежигүү Чимиттин уругуларын школага өөртөтпейн, школа назымыг 4 уругун өг ажылы кылдырып, боу арагал-лап, колхоз бүдүргезинге багай киржиш турарын эң Х. Салчак «Шын» солун редакциязынга бижээн.

Эш Салчактын шүгүмчүдөлгүнч изи-биле исетке кылдыр айткан фактылар шүптү ийи болган, уругуларын школага өөредилгенин ойталап турган Чимиттин рай-онун улус суу 3 чылда мезелдерге шипте-кен деп, СЭКП Бай-Тайга райкому редак-цияга дыначкан.

Школаарга ылаш белеткел

Сүт-Хем районун Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелинде эге школа 380 кубо-метр мяшты белеткен алган.

С. САНДАН.

Бай-Тайга районун «Тиледег» колхозу колхозта 7 чыл школазынын 1000 кубо-метр

